

— Ս Ի Ո Ն —

ԻԷ. ՏՃՐԻ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ

1953

— ՕԳՈՍՏ — ՍԵՊՏ. —

ԹԻԻ 8-9

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

«ՈՆՏՔԸ»

Կարելի է շատ շփոթ դադափար մը կազմել այն իրերուն վրայ, որոնց պէտք ունի մարդ, սակայն պէ՛տք ըստածը ինքնին շա՛տ որոշ բան մըն է մեր փորձառութեան մօտ: Ասոր շուրջը կը դառնայ մեր կեանքի բոլոր գործունէութիւնը, և գոհացում տալ պէտքերուն՝ միակ ողջմտութիւնն է ապրելու սահմանուած ընկերութեան մը համար:

Պէտքերը կը դանազանուին սակայն՝ կը նուագին կամ կ'աւելնան, երբեմն զիրար կը վանեն ժամանակի պահանջուններուն համեմատ. անոնց այդ յեղյեղուկ հանգամանքը կրնայ գմեղ շատ անգամներ խոտորեցնել, մանաւանդ եթէ բնական չըլլան անոնք, կամ չըղխին բուն իսկ մարդուն էութենէն:

Այս կեանքին մէջ սովորաբար պէտքերը այլանդակ երևոյթներ ալ կ'առնեն, այսինքն պէ՛տք նկատուած անոտիքներ՝ որոնց տրամադրութեան տակ կը դնենք երբեմն մեր բոլոր ուժերը՝ փոխանակ գմեղ տանելու լաւագոյն զարգացումի կամ կանոնաւոր աճումի՝ աւելի սպառում կը սպառնան մեր անձերուն՝ մեր կեանքին:

Շա՛տ անգամ ալ այնպիսի պէտքեր՝ որ մարդուն նախնական կեանքին հետ ծրարուած կուգան՝ կը ծայրատուին՝ կ'ընդոտնուին կիրքերու գոհացումով և անձնահաճ մտածութիւններով, և չզգար մարդ թէ ի՛նչ սպաննութիւն մը կը գործէ իր անձին վրայ:

Հարկ է ուրեմն ճանչցնել ժողովուրդին իր էական պէտքերը՝ թէ՛ բարոյական ըլլան և թէ՛ բնախօսական. հա՛րկ է զգացնել իրեն թէ՛ առողջ ընտրութեան մը շնորհիւ կրնայ ինքը հետեական մնալ իր վիճակին ու ճակատագրին հանդէպ. հա՛րկ է սեւեռել տալ իր ուշն իր ամէն մէկ կարողութեանց և գոյութեան ամէն մէկ պայմաններուն վրայ. մէկ խօսքով՝ ցուցնել իրեն թէ «Ի՛նչպէս հացով չէ որ կ'ապրի մարդը». վասնզի անասնական այդ պէտքը կրնայ

իրեն նիւթական կեանքը ապահովել, բայց չի կրնար հանել զինքը բարձրագոյն նկատուութիւններու :

Հա՛րկ է զգացնել մա՛նաւանդ բարի ժողովուրդին թէ՛ իր մշակած արտը աղբի պարարտութեամբ չէ՛ որ կը սնանի միայն, այլ ինչ որ վերէն կուգայ՝ Ժրե ու անձրե՛ մէկուն ճաճանչները և միւսին կաթիլները կը փխրեն իր ակօս. ները, կը լեցնեն իր շտեմարանները :

Հագարու մէկ պէտքեր կան, որոնց ամէնքը կենսական չեն կրնար հա. մարուիլ, արդար բաշխումի օրէնքն ալ չունենալով իրենց հետ. զի ինչ որ հա. րուստը իբրեւ պէտք կը ստեղծէ իրեն՝ աղքատին տառապանքն է այն. բայց՝ առանց վարանելու՝ կրնանք ըսել թէ կրօնական պէտքը՝ որ հասարակ է ամե. նուն՝ շատ դիւրագոյն եղանակաւ կը գտնէ իր զոհացումը. օգին ու լոյսին նման տիեզերական բարիք մըն է ան :

Հա՛րկ է զգացնել ժողովուրդին թէ կրօնը ձրի պարզ և մըն է իրեն տրուած, թէ՛ այդ միջոցառումն մէջ ուղածին պէս կրնայ շնչել ինքը, առանց ընդունելու կարծրացած կեղեկանքներ՝ նախապաշարուածներ՝ որոնք բուն լոյսին աղղեցութեամբ պէտք է թօթափին, աւելի յստակ և աւելի պայծառ տեսու. թիւններ պարզելու համար հոգեկան նայուածքի առկա :

Պէտքերու կեղծիքներ ստեղծել և սաստկապէս լլկել ընկերական կեանքը՝ սխալ իմացուած քաղաքակրթութեան մը գործն է. կարկամ սեղմումներ տալ սրտին ու անոր զգացումներուն՝ սխալ իմացուած բարոյականի խտուրթիւնն է. հպարտութիւն ներշնչել մտքին ու անոր անկարգ շարժումներուն՝ սխալ ի. մացուած իմաստասիրութեան ոգին է այն. կապանքներ չինել հոգիին ու անոր ըզճանքներուն՝ սխալ իմացուած Աւետարանի մը կրօնքն է այն :

Թո՛ղով միւսները մենք ուժգնակի կ'ուզենք շեշտել կրօնական պէտքը, ա՛յն որ իր ուղիղ իմացումովը արդէն բուն բարոյականի շաւիղն ալ կը բանայ մեր առջև լուսաւոր դիժերով :

Ո՛վ չէ համոզուած թէ այդ պէտքը կեղծիք մը չէ բնաւ, ո՛րչափ ալ անոր սնունդ մատակարարող նիւթերը ամէն ատեն չունենան նուրբ և կենդանի տարր մը իրենց մէջ. թէ հոգիին այդ ներքին ազդակը ախտաւոր գործարա. նաւորութեան մը վայնասունը չէ՛, և թէ՛ ընդհակառակը՝ մարդ անո՛վ մանա. ւանդ իր էութեան հետ կրնայ հաշտուիլ, անո՛վ միայն ինքզինքը բարձր կը գտնէ, վե՛ր՝ անցաւորէն ու անասնականէն վե՛ր, ու անով կը ներդաշնակա. ւորէ իր ամէն մէկ քայլը զարգացման ճամբուն վրայ :

Ըսինք թէ շատ դիւրին պայմաններով կը զոհանայ մեր կրօնական պէտքը. պարզ հաւատքին ու աղօթքին մէջն է այն : Ոչ հեթանոսութեան հարկերգնեան զոհի ձոխ հանդերձանքները և ո՛չ հրէական պաշտամունքի անհատում պատ. ուէրները քրիստոնէին խիղճը չեն կրնար բռնաբարել իր փրկութեանը համար : Մեր հաւատքն է անշուշտ Աւետարանինը. Անո՛րն որ մեզի հետ հաճեցաւ խօ. սիլ ու միշտ պիտի խօսի. Անո՛ր՝ որ իր գիտակցութեան յստակ շեշտերով «գերկնաւոր» պատմեց մեզի. Աստուածորդիին հաւա՛տքն է այն : Նա ինքը մեր աղօթքն ալ ամփոփեց քանի մը հրաշալի տողերու պարզութեան մէջ, կրօ. նական պէտքին ամենէն սուր հնչիւնը դնելով մեր կուրծքին տակ, «Հայր մեր որ յերկինս ես» :

Տէրունական այդ աղօթքի ամէն մէկ մրմունջ մեր կրօնական կեանքի թելերը կ'ոլորակեն. այդ խնդրուածները օրօրօցէն մինչև դերեզման ու անկէ ալ անդին մեր անսահման իզձերը կը հրահրեն:

Եւ ստուգի՛ւ, ամէն հասակի կրօնքն է դաւանիլ «Հայր մեր որ յերկինս ես». բայց ամենէն աւելի մանուկին կրօնքն է այն, անուշակ բուրուհներու մէջ ծածանող էակին. այո՛, և ամենէն աւելի կարծես ան ունի իրաւունք ըսելու Աստուծոյ. «Սուրբ եղիցի անուն քո», կեանքի աղտեղութիւններուն հետ դեռ չշփուած, դեռ երկնքին սուրբ կապոյտին սիրահար. բայց բուն այդ ներշնչումն է որ վառ պիտի պահէ անոր սրտին խորը երկրի ամէն սուտ փառքերէն ու խաբկանքներէն անլատ բարոյական տեսնչ մը, և իր պատանութեանը մէջ պիտի տայ զգալ իրեն՝ երկնքի թագաւորութեան հրապոյրը. «Եկեսցէ արքայութիւն քո»:

Ահ, եթէ մանուկին շուրջ ապրող անտարբերներ՝ սկեպտականներ զանան անկէ իր ոսկի ժամերուն երկնային այդ վայրկեանը՝ իր հոգեկան ցնծումներովն այդ լուրջ ժպիտը, ա՛յլ դժուար է որ կեանքի պատահարներուն հանդէպ՝ ուր յուսահատ հոգին կը մաքառի՝ կամ շիրմի մը վրայ հեծկտալու ատեն՝ կամ մահիճի մը տառապանքներուն մէջ արիանայ այդ տղան՝ որ հիմա երիտասարդ մըն է միմեջելու, «Եղիցին կամք քո որպէս յերկինս և յերկրի»: Թողէ որ ձյա զգացումներով աճի, մի խաբանէք իր մէջէն կրօնքին պէտքը, հաճոյքներուն ամենէն փրկարարը: Քիչ մը վերջը ընտանիքի մը հայրն է ան, նոր յարկի մը տակ կ'ապրի, պզտիկներ ունի անուցանելու համար, մեծ ճիգերով պիտի պատրաստէ անոնց ապագան, բայց պիտի չդադրի իր քրտինքները իրենց արժէքին վերածելէ. «Զիցայ մեր հանապազորդ տուր մեզ այսօր»:

Գուցէ ակամայ անկուսներ օր մը պիտի գլորեն զինքը, բայց անկա փոխանակ մեղկանալու՝ փոխանակ հեշտ գտնելու այդ տղմուտ գայուսները՝ պիտի թօթուէ ինքզինքն ու պիտի գոչէ. «Թող մեզ զպարտիս մեր»:

Զրկանքներ պիտի կրէ շատերէն, դաւ, սպառնալիք, կորուստ, բայց պիտի չմոռնայ իր ըսելիքը. «Որպէս և մեք թողումք մերոց պարտապանաց»: Կեանքի կռիւներէն յոգնած պահուն ալ՝ նոր ոյժ մը պիտի ոգևորէ զինքը երբ երկնքէն խնդրէ. «Մի՛ տանիլ զմեզ ի փորձութիւն՝ այլ փրկեա ի չարէն»: Եւ եթէ երկրի վրայ բախտ չունենայ տեսնելու իր երազած «Աստուծոյ արքայութիւնը» որ հողիներու անթարգմանելի խաղաղութիւնն է, ուրիշ կեանքի մը մէջ պիտի ցանկայ անոր. «Զի քո է արքայութիւն՝ զօրութիւն և փառք յաւիտեանս»:

Դժուարին չէ հաստատել թէ այս տրամադրութիւններով օժտուած քրիստոնեան անհունապէս կը լեցնէ իր կրօնական պէտքը, այդ կեանքով սկսած մանուկներն են Աւետարանին կանչած հոգիները, անոնք են Եկեղեցիին սիրած նուիրական անդամները, անոնք են ապականած ընկերութեան աղը, մթազնած մտքերու մէջ նշուլող ճրագը. — Ո՛վ պիտի պատրաստէ այդպիսիները:

Ե. Ե. Դ.